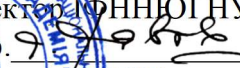

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ІННЮІ НУ «ОЮА»
Проф. Роман САВЧУК
« 09 » вересня 2024 р.

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

**СІМЕЙНЕ ПРАВО
БК 5**

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
ступінь вищої освіти	бакалавр
галузь знань	08 Право
спеціальність	081 Право
освітня програма	Право

Розробники програми: к.ю.н., доц. Джуган Вікторія Олегівна

Затверджено на засіданні кафедри цивільного та господарського права і процесу (протокол № 1 від 27.08.2024 р.)

В. о. завідувача кафедри цивільного та господарського права і процесу

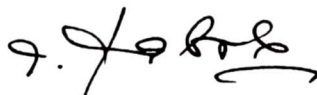
Андрій РОМАНЮК

Начальник навчального відділу

Ірина ЯЦКІВ

Гарант освітньої програми

Роман САВЧУК

Науково-методична рада (протокол № 1 від 02.09 2024 р.)
Голова науково-методичної ради

Олег БЕЗНОСЮК

Заступник директора

Олег БЕЗНОСЮК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Анотація

Сімейне право тісно пов'язане як з матеріальними, так і з процесуальними галузями права, особливо з цивільним правом. Воно регулює майнові та немайнові відносини, що виникають між подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами, а також відносини щодо дітей, позбавлених батьківського піклування. Ця галузь охоплює питання укладення та розірвання шлюбу, особисті немайнові та майнові права та обов'язки подружжя, батьків і дітей, усиновлення, опіку та піклування, а також інші аспекти сімейних правовідносин.

Актуальність вивчення сімейного права обумовлена його значенням для забезпеченням стабільності сімейних відносин, захисту прав дітей та інших вразливих категорій населення, а також постійними змінами законодавства у цій сфері. Курс спрямований на засвоєння основних категорій сімейного права, розуміння механізмів реалізації та захисту сімейних прав, а також формування навичок аналізу та вирішення питань, які виникають у сімейних правовідносинах. Студенти навчатимуться застосовувати норми сімейного законодавства, тлумачити судову практику у сімейних справах, консультувати згідно з чинним законодавством та знаходити оптимальні шляхи вирішення сімейних спорів.

1.2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання освітнього компонента «Сімейне право» формування у здобувачів вищої освіти професійних знань у сфері сімейних правовідносин, розвиток розуміння їх природи та сутності, а також підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно застосовувати норми сімейного права у практичній діяльності.

Завданнями навчальної дисципліни «Сімейне право» є: ознайомлення з основними положеннями чинного сімейного законодавства України; формування умінь застосовувати нормативні акти у сімейно-правових відносинах; розкриття змісту ключових категорій та інститутів сімейного права, умінь студентів застосовувати норми сімейного права для вирішення практичних питань, пов'язаних із сімейними відносинами; набуття навичок юридичного аналізу сімейно-правових ситуацій та складання правових документів, зокрема сімейно-правових договорів і звернень до суду; формування правосвідомості та правової культури, необхідної для професійної діяльності в сфері сімейного права; ознайомлення з основними тенденціями розвитку сімейного законодавства та його місцем у правовій системі України.

3. ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття сімейного права та сімейних правовідносин

Поняття та предмет сімейного права. Методи регулювання сімейних правовідносин. Принципи сімейного права. Структура сімейного права України. Джерела сімейного права України. Сімейні правовідносини: поняття, види, суб'єкти та об'єкти. Здійснення та захист сімейних прав. Виконання сімейних обов'язків. Відповідальність у сімейному праві. Строки позовної давності та інші строки у сімейному праві.

Тема 2. Сім'я

Поняття, ознаки та функції сім'ї. Типи сімей. Історичні типи шлюбних відносин. Поняття споріднення та свояцтва. Види сімей. Право особи на сім'ю. Підстави виникнення прав та обов'язків сім'ї. Права та обов'язки сім'ї. Відповідальність за виховання дітей.

Тема 3. Шлюб

Поняття та ознаки шлюбу. Порядок та умови укладення шлюбу. Шлюбний вік. Право на шлюб. Реєстрація шлюбу. Правові наслідки реєстрації шлюбу. Недійсність шлюбу. Правові наслідки недійсності шлюбу. Припинення шлюбу. Правові наслідки розірвання шлюбу. Підстави та порядок поновлення шлюбу. Встановлення режиму окремого проживання подружжя та його правові наслідки. Фактичні шлюбні відносини.

Тема 4. Правовідносини подружжя та дітей

Загальна характеристика особистих немайнових прав і обов'язків подружжя. Види особистих немайнових прав і обов'язків подружжя. Загальна характеристика майнових правовідносин подружжя. Правовий режим майна подружжя. Поділ спільного майна подружжя. Правовий режим майна фактичного подружжя. Загальні підстави виникнення прав і обов'язків батьків та дітей. Особисті немайнові права та обов'язки батьків та дітей. Правовідносини батьків та дітей щодо утримання. Обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків та його виконання.

Тема 5. Аліментні зобов'язання подружжя

Поняття та загальні підстави виникнення аліментних зобов'язань подружжя. Аліментні зобов'язання колишнього подружжя. Припинення, обмеження або позбавлення права на утримання одного з подружжя. Спеціальні підстави для стягнення аліментів. Право на утримання фактичного подружжя. Аліментні зобов'язання батьків і дітей. Обов'язок матері, батька утримувати дитину. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину. Визначення розміру аліментів і часу, з якого вони присуджуються. Участь батьків у додаткових витратах на дитину. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей. Обов'язок дітей утримувати батьків та його виконання.

Тема 6. Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування

Поняття, умови, порядок та правові наслідки усиновлення. Визнання усиновлення недійсним. Скасування усиновлення. Позбавлення усиновлювача

батьківських прав. Поняття опіки та піклування над дітьми. Права дитини, над якою встановлено опіку та піклування. Права та обов'язки опікунів та піклувальників. Припинення опіки та піклування над дітьми. Звільнення опікуна та піклувальника дитини від їх обов'язків. Патронат над дітьми.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

4.1. Основна:

1. Боднар Т.В., Гопанчук В.С., Дзера О.В. та ін. Сімейне право України: підручник; за заг. ред. Т.В. Боднар та О.В. Дзера. 3-тє вид. стереотип. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 520 с.
2. Борисова В.І., Жилінкова І.В. Сімейне право: підручник. Київ: Право, 2022. 320 с.
3. Ватрас В.А., Чернега В.М. Науково-практичний коментар приписів першого та сьомого розділів Сімейного кодексу України. Київ: Ліра-К, 2023. 104 с.
4. К. М. Глиняна, О. І. Сафончик, К.І. Спасова. Сімейне право: навчальний посібник. НУ "ОЮА". Одеса: Фенікс, 2020. 84 с.
5. Гуцал Л.В., Даценко В.М., Юровська. 93 питання з сімейного права: посібник для суддів. К.: Алерта, 2020. 98 с.
6. Дубчак Л.С., Ковальський В.С., Роговик М.М. Сімейні правовідносини від А до Я: практичний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 176 с.
7. Дякович М. М. Сімейне право України: навч. посіб. Харків: ЕКУС, 2022. 416 с.
8. Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навч. посіб. Ужгород: РІК-У, 2021. 296 с.
9. Науково-практичний коментар. Сімейний кодекс України; за заг. ред. Т. В. Боднар, О. В. Дзери. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 552 с.
10. Пархета В.І. Сімейне право України: навч. посіб. МОН України, Уманський держ. пед. у-т імені Павла Тичини, Каф. соц і правових дисциплін; уклад.: Пархета В.І. Умань: Візаві, 2021. 191 с.
11. Тетарчук І.В. Сімейне право України. Для підготовки до іспитів: навч. посіб. ЦУЛ. 2021. 314 с.
12. Старчук О.В. Сімейне право України: словник-довідник основних термінів і понять. Луцьк: Вежа-Друк, 2024. 240 с.
13. Труба В.І. Класифікація сімейних правовідносин: монографія. Одеса: Фенікс, 2020. 360 с.
14. Чернега В. Сімейне (національне, міжнародне, порівняльне) право: підручник. Київ: Ліра-К, 2023. 370 с.
15. Шлюб. Діти. Розлучення. Поділ майна та інші відповідні питання: Законодавство. Судова практика. Зразки документів; упоряд. С. Г. Туманов. Харків : Право, 2020. 336 с.

Нормативні акти:

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
2. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
3. Конвенція про захист прав і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

4. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами від (Стамбульська конвенція) 11 травня 2011 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text.

5. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

6. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

7. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

9. Про охорону дитинства: закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2402-14>.

10. Про запобігання та протидію домашньому насильству: закон України від 7 грудня 2017р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2229-19>

11. Про державну реєстрацію актів цивільного стану : закон України від 01 липня 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2398-17>.

12. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1706-18>.

13. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: закон України від 24 січня 1995 р. № 20/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/20/95-%D0%B2%D1%80>.

14. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: постанова Кабінету Міністрів України 8 жовтня 2008 р. № 905 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/905-2008-%D0%BF>.

Правила реєстрації актів цивільного стану в Україні: наказ Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000 р. № 52/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0719-00>.

4.2. Допоміжна література:

1. *Актуальні проблеми сімейного права*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч.ї пам'яті д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України Жилінкової Ірини Володимирівни, м. Харків, 12 квіт. 2024 р. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. цив. права; НАПрН України, Відділення цив.-прав. дисциплін; Гром. орг. «Цивілістична платформа». Харків: Право, 2024. 150 с.

2. *Актуальні проблеми здійснення та захисту сімейних прав та інтересів*: збірник тез всеукраїнського круглого столу «Актуальні проблеми здійснення та захисту сімейних прав та інтересів: виклики війни», м. Хмельницький, 25 листопада 2023 р.. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. 119 с.

3. Глиняна К. М. Забезпечення прав дитини на охорону здоров'я та належну медичну допомогу. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та*

25-річчя прийняття Конституції України): у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 21 трав. 2021 р.). Одеса: Гельветика, 2021. Т. 2. С. 427-430.

4. Дутко А.О. Відповідальне батьківство: правовий аспект. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2024. Серія юридична. № 1. С. 136-142.

5. Кириченко Т.С. Зміст сімейно-правової політики в Україні в сучасних умовах. *Право і суспільство*. 2024. Т. 1. № 1. С. 54-59.

6. Котуха О.С., Чабан О.М. Здійснення права на шлюб за сімейним законодавством України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 202-204.

7. Маркович Х. М. Гендерна рівність у сімейних відносинах: правові аспекти захисту прав жінок та чоловіків у шлюбі. *Аналітичне-порівняльне правознавство*; ДВНЗ «УжНУ». Ужгород, 2024. №5. С. 193-198.

8. Менджул М.В. Економічні свободи та сімейні відносини. *Правове регулювання та економічні свободи і права*: монографія; за ред. проф. Савчина М.В. Ужгород: РІК-У, 2020. С. 176-188.

9. Мельник О.О. Окремі проблемні питання розлучення в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. № 77. Т. 1. С. 150-153.

10. Мельник О.О. Проблематика визначення місця проживання дитини після розлучення батьків у період воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. № 7. Т. 1. С. 211-214.

11. Менів Я.О. До питання змін у сімейному законодавстві України у період воєнного стану. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2024. № 2(55). С. 28-31.

12. Оксанюк О.А. Поняття та правова природа особистих немайнових права подружжя у доктрині сімейного права. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2024. Серія ПРАВО. № 81. Ч. 1. С. 220-224.

13. Пономаренко О.М. правовий режим майна, яке було набуто подружжям під час шлюбу за рахунок спільних та особистих коштів (змішаного майна): пошук ефективного способу захисту. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. 2023. № 38. С. 91-98.

14. *Розвиток сімейного законодавства України в умовах оновлення (рекодифікації) цивільного законодавства України*: збірник матеріалів Круглого столу, м. Київ, 4 червня 2024 р. Одеса: Юридика, 2024. 124 с.

Сидоренко Д. Сімейні обов'язки подружжя: поняття та особливості. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2024. Серія право. № 85. Ч. 1. С. 321-325.

4.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <https://reestr.court.gov.ua/>. Єдиний державний реєстр судових рішень
2. <http://www.rada.gov.ua> Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> Урядовий портал – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України
4. <https://ombudsman.gov.ua> – Уповноважений Верховної Ради з прав людини
5. <http://www.minjust.gov.ua> - Міністерство юстиції України
6. <https://supreme.court.gov.ua> – Верховний Суд
7. <https://ccu.gov.ua/index.php> - Конституційний Суд України

8. <http://lib.rada.gov.ua> – Бібліотека Верховної Ради України
9. <http://www.lsl.lviv.ua> – Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
10. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
11. <https://lawyersunion.org.ua/> — Союз юристів України
12. <https://juresprudence.com.ua/> — Юридичний портал
13. <http://www.yuradnik.com.ua/> – Юридичний радник

4.4. Міжнародні видання:

1. American Journal of Family Law
2. Family & Children's Law eJournal
3. Family Law Journal